

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д. ик. н. Соня Варадинова Милева-Божанова,

научна специалност 05.02.18 Икономика и управление (Туризъм),
катедра “Икономика и управление по отрасли”
при Стопански факултет на СУ „Св. Климент Охридски“

Основание за представяне на становище: участие в научно жури, определено със заповед РД 38-340/23.07.2020 на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ и решение на първото заседание на научното жури от 29.07.2020 г.

Относно: публична защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 4.4 Науки за земята. География на рекреацията и туризма;

Тема на дисертационния труд: „Управление на транспортната достъпност до туристическите обекти в централната градска част на София“

Автор на дисертационния труд: **Емил Борисов Петров**, докторант на самостоятелна подготовка при Геолого-географски факултет, катедра „География на туризма“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

Научен ръководител: доц. д-р Мариана Асенова

Представеният за рецензиране дисертационен труд е насочен за публична защита с решение на Геолого-географски факултет, Протокол № 07/ 03.07.2020 г. и е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Вътрешните правила за развитие на академичния състав в СУ „Св. Климент Охридски“, като са спазени всички процедурни изисквания.

1. Кратки биографични данни и характеристика на научните интереси на дисертанта

Емил Борисов Петров е роден 05/08/1975 г., средното си образование завършва в София (1993), ОКС „магистър“ по География в СУ „Св. Климент Охридски“ (1998) и на по-късен етап още две магистърски степени по Информационни технологии от Химикотехнологичен и металургичен университет в София (2011) и Икономика на транспорта от УНСС, София (2016). Владее английски и руски език. Сертифициран асистент към CISCO академия (2007). Зачислен е като докторант на самостоятелна подготовка в катедра „География на туризма“ на Геолого-географски факултет на СУ

„Св. Климент Охридски“ (Заповед РД 20-857/29.05.2018 г.) с научен консултант доц. д-р Мариана Асенова. Отчислен е предсрочно (Заповед РД 20-1035/17.07.2020) поради завършен дисертационен труд и положени в срок всички изпити. Има богат професионален опит в сферата на туризма и държавната администрация, като последователно е работил в СУ „Св. Кл. Охридски“ както системен администратор, Национален център за териториално развитие, утвърдена туристическа агенция, Център за градска мобилности и по настоящем в Министерство на земеделието, храните и горите. Паралелно с това има богат опит в изпълнението и реализацията на различни проекти с областта на електронно управление, информационни технологии, научно-изследователска и развойна дейност, управление на проекти и други. Член на екипа, участвал в разработването на Стратегията за развитие на София като туристическа дестинация до 2017-2030 г. на Столична община.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Темата на дисертацията може да се определи за **актуална** в контекста на съвременното динамично развитие на София като туристическа дестинация, значителните инвестиции в инфраструктурна и транспортна достъпност в Столицата и нарастващия интензитет и обем на пътничкопоток, в т.ч. туристически поток към туристическите обекти и атракции, които са силно концентрирани в централната градска част на града.

Основната **цел** е изследване е управлението на транспортната достъпност в съответствие с нарастващите нужди на пътници и туристи, отичайки основните принципи за устойчиво и отговорно развитие на дестинацията на примера на София. **Обект на изследване** е исторически обособената централна градска част като част и елементи на инфраструктурна достъпност до ключови туристически обекти. **Предмет** на изследване е самата транспортна достъпност.

Дисертацията има научно-приложени характер, като търси решения за подобряване на достъпността и алтернативи за устойчиво развитие на туристическата дестинация ограничено до централната градска част на София. Обхвата и тематичната насоченост е пресечна между различни области като управление на туристическа дестинация, качество на живот, развитие на транспортна система, градска среда, политики за развитие на градската среда и много други. Това обуславя комплексния характер и сложността на избраната тема към която докторанта подхожда изключително всестранно.

Докторантът защитава своята **теза**, формулирана като „София има възможност да се утвърди като целогодишна дестинация, както и като удобен град за живеене, като за целта се приемат целенасочени действия за постигането на улеснен и удобен достъп до туристическите атракции в централната градска част“.

Дисертационният труд е с обем от 303 страници компютърно набран текст, от които 245 страници основен текст, 47 страници приложения, в т.ч. 82 фигури, 17 таблици и 41 приложения. Библиографската справка се състои от 11 страници, като използваните литературните източници са общо 201 в т.ч. 100 на кирилица и 95 на латинеца и други 6 са линкове към интернет източници. В обхвата на цитираната

литература е включен и огромен обем на нормативни, планови и стратегически документи.

3. Оценка на научното съдържание, език и стила на изложение

Въпреки широкия обхват на дисертацията, необходимостта от прецизиране на тезата, липсата на предварително дефинирани ограничения и допускания на докторанта, може да се приеме, че *поставени цели и задачи в изследването са изпълнени*.

Използваният инструментариум и методология са адекватни на проблематиката, като са приложени качествени и количествени методи като наблюдение, сравнение, анализ, синтез, инвентаризация, систематизация, класификация, оценка, критичен анализ, пространствен анализ и визуализация в ГИС, SWOT анализ и други.

Стилът на изложението е относително стегнат и академичен. **Цитирането** на използваната литература се приема за коректно.

В структурно отношение, дисертацията включва въведение, четири глави, заключение, библиография и приложения. Не може да се каже, че изцяло е спазен принципа за преход от общото към частното, като това е видно още в първа глава.

Литературният обзор по темата показва задълбочено проучване от страна на докторанта по темата за транспорт, мобилност, инфраструктура и достъпност в градска среда, пространството градоустройство, устойчиво развитие на туристическа дестинация.

В първа глава, озаглавена „Теоретико-методически основи на изследването“ се очертават общите постановки за системата на туризма и връзки с транспортна достъпност и дефинира методологията на изследването. По отношение на теоретичната част са изяснени особеностите на транспортната достъпност, спецификата на транспортната инфраструктура и суперструктура в туризма. Внимание е отделено на туристическия продукт на ниво дестинация от гл. т. на инфраструктура и транспортна достъпност. Методологичната част включва дефиниране на териториалния обхват, подбор на използваните методи, определяне обхвата и ограничения на изследването. Направен и ситуационен анализ на централната градска част, обобщени са резултати от проведени чужди и авторски проучвания посветени на проблемите за транспортна достъпност, допълнени с преглед на добри практики от други европейски градове. Към по-значимите резултати са разработения SWOT анализ, типология и видове посетители на София.

Втора глава „Състояние и анализ на транспортната достъпност в централна градска част на София“ обхваща изключително широк кръг от въпроси, пряко и косвено свързани с туризма, в т.ч. транспортни потоци, макро-структура и масовия градски транспорт. Внимание е отделено на възможностите за паркиране и престой, велосипедно и пешеходно движение, информационна осигуреност, възможности придвижване на лица в неравностойно положение. Анализът е разширен с критичен анализ на стратегически и планови документи, касаещи управлението и развитието на транспортната достъпност и туризма в столицата. Интердисциплинарния характер и

обхвата на изследването в известна степен обясняват дисбаланса и отклоненията от основната тема на дисертацията (историческо развитие на София, демографски профил на града, миграционни процеси, моторизация, екология, пътна безопасност, автомобилно движение и други).

В трета глава, озаглавена „Анализ на резултатите от предишни проучвания, собствено анкетно проучване и обобщаване на проблемите с транспортната достъпност и предизвикателства за тяхното решаване“ са систематизирани резултати от предишни проучвания (част от ситуационния анализ) и собствени проучвания, обхващащи последните пет години. Значителна част на идентифицираните проблеми се запазват и остават нерешени. На тази основа докторанта определя обхвата на нарочно проведено анкетно проучване (331 анкети) сред туристи/посетители на София (2017-2018 г.) и полуструктурирани интервюта сред представители на общински власти и неправителствени организации. Проучването е допълнено с анализ на добри практики на девет европейски града и идентифицираните шест стратегии за ефективно управление на потока посетители, трафик и транспорт в съответните дестинации по мащабен научно-изследователски проект на ЕС.

Четвърта глава е озаглавена „Концепция за развитие на транспортна достъпност“ е съществена приносна част на докторанта. Представява авторска разработка на концепция за подобряване на транспортната достъпност за туристически цели на основата на 10 водещи принципа и набор от конкретни мерки за решаване на идентифицираните проблеми и предизвикателства за централната градска част на София. Заслужава да се отбележи съставения от докторанта SWOT анализ, като обща изходна рамка на представената концепция по адаптиран модел на Европейската информационна служба за транспорт на къси разстояния с акцент върху следните елементи, свързани с устойчивото развитие – град за хората, достъпност, повишаване качеството на живот и интегрирани планиране с участието на широк кръг заинтересовани страни. Съществен принос са очертаните конкретни решения за постигането на общите принципи заложи в концепцията за достъпност и устойчиво развитие на дестинацията.

В заключението се обобщават основни изводи потвърждаване на дефинираната теза, че София има потребност от нов модел на градска мобилност, отчитайки принципите на устойчиво развитие, технологичните иновации, интегрирания подход и развитието на туризма. Предложената от докторанта концепция стъпва на идентифицирани проблеми, очертава решения и стъпки за постигането на поставените цели.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд

Основните приноси на дисертацията имат *научно-приложен характер* по отношение на модел за транспортна достъпност на туристическа дестинация. Налице са убедителни доказателства и *практико-приложни резултати* – авторска концепция и решения за централната градска част на София като туристическа дестинация. Като съществен резултат от дисертацията са проведените авторски проучвания сред посетители и туристи на София и полуструктурирани интервюта с представител на

общински власти и неправителствени организации. Подобни проучвания не са правени за София и дават една добра основа за извеждане на принципи за подобряването на туристическата достъпност.

Изведените в автореферата приноси имат потребност от прецизиране и се отнасят до:

Първо, допълнени са теоретичните постановки за транспортната достъпност и нейните елементи като част от териториалната система на туризма в контекста на развитието на туристическата дестинация.

Второ, въз основа на проведени авторски проучвания е направен първи по рода си сериозен ситуационен анализ и туристическа транспортната достъпност на централна градска част.

Трето, разработено е авторско предложение на концепция за развитие на транспортна достъпност на централна градска част на София.

5. Критични бележки и препоръки

В дисертацията се констатира и някои недостатъци, които дават основание да бъдат направени следните критични бележки:

Необходимост от **прецизиране на тезата** и по-конкретно на терминологичния апарат. В тезата се формулират „туристически атракции“, като в дисертацията се използват като синоним на туристически обекти, антропогенни ресурси. От друга страна се залага на „удобен град за живеене“, докато целта и обекта на изследване са стеснени до управление на транспортната достъпност, при отчитане на принципите на устойчиво развитие на дестинацията.

Посочените **ограничения на обхвата** на дисертацията трябва да бъдат изведени на преден план още в увода. Логически ситуационния анализ на транспортната достъпност и стратегическите и нормативни документи, регламентиращи транспортната достъпност и туризма би трябвало да предшества методическата и изследователска част на дисертацията.

Налице е дисбаланс на структурирането по глави, в полза на втора глава която представлява над 1/3 от целия обем на дисертацията.

Посочените критични бележки **не намаляват значимостта** на дисертационния труд, като докторант Емил Петров, показва задълбочени познания в управлението на транспортната достъпност и развитието на туризма на примера на София като туристическа дестинация.

6. Въпроси по дисертационния труд.

Първо, във връзка с пандемията и промените, които силно променят интензитета, начина на пътуване и изисквания за сигурността и безопасността на пътуващите и туристите – ще промени ли съществено предложената от вас концепция за устойчиво развитие на транспортната достъпност на ниво дестинация? Има ли нови ограничения и рискове, които трябва да бъдат взети предвид при стратегическото управление на дестинацията?

Второ, въз основа на данните, че основния туристопоток в София пристига с нискобюджетни авиокомпаниите степенувайте критичните фактори за устойчиво управление на транспортната достъпност в София.

7. Автореферат, справка за публикациите, свързани с дисертационния труд

Авторефератът е в обем от 39 (тридесет и девет) страници и кореспондира с основния труд. Представя в синтезиран вид изследваните проблеми, включва обща характеристика на дисертационния труд, кратко изложение, справка за приносите и публикации по темата.

По вид и брой представените публикации, съответстват на обявения в автореферата списък с публикации. Докторантът е представил общо 3 самостоятелни публикации, пряко свързани с тематиката на дисертационния труд. Две от публикациите са на български, а друга 1 на английски като всички са в университетски издания с научно рецензиране.

8. Общо заключение

Дисертационният труд на **Емил Борисов Петров** на тема **„Управление на транспортната достъпност до туристическите обекти в централната градска част на София”** отговаря на основните законови и нормативни изисквания за присъждане на образователната и научна степен “доктор”. Всичко гореизложено ми дава основание да гласувам „ЗА“ присъждането на образователната и научна степен “доктор” на **Емил Петров** в ПН 4.4. Науки за земята (География на рекреацията и туризма).

02.09.2020 г.

Рецензент:

проф. д. ик. н. Соня Милева